

Навчання української мови в багатоетнічній групі

Лещенко Т.О., Юфименко В.Г.

Українська медична стоматологічна академія

м. Полтава, Україна

e-mail: tetyana.57@ukr.net; viktoria-poltava@ukr.net

Важливим напрямом розвитку системи вищої освіти в Україні є залучення до вітчизняних закладів вищої освіти іноземних студентів. Сьогодні практика викладання іноземних мов має дві основні форми навчання, які можна виділити залежно від кількості тих, хто навчається: індивідуальне навчання і робота в групі. Групова форма навчання іноземних студентів на початковому етапі є панівною при організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України, в тому числі й у практиці навчання українській мові як іноземній [2; 125]. Досить часто в практиці навчання викладач має справу з групою, в якій представлені студенти з різних країн світу в різному співвідношенні. Реальність сучасних українських закладів вищої освіти така, що в більшості випадків не вдається сформувати одномовні групи або групи студентів із однієї країни. Отже, найчастіше викладач працює в багатоетнічній навчальній групі [1; 43].

Будь-який іноземний студент, який приїхав на навчання в Україну, проходить лінгвокультурну адаптацію, тобто звикає до іншого мовного та культурного середовища [5; 141]. Ця адаптація відбувається одночасно на різних рівнях: фізіологічному, психологічному, соціокультурному, мовному та ін. Українська мова в подібній ситуації набуває ролі об'єднуючого чинника: з одного боку, вона є об'єктом вивчення, з іншого – інструментом пізнання нового середовища та пристосування до нього [6; 54].

Модель лінгвокультурної адаптації, запропонована Н. В. Поморцевою, базується на інтеграції адаптаційних процесів і навчання мові. Метою подібної моделі є мінімізація труднощів різних видів адаптації засобами мовного навчання. Поморцева розглядає лінгвокультурну адаптацію як складний, багатогранний і багатосторонній процес знайомства, звикання і

пристосування особистості іноземного студента до іншого культурного середовища існування, освіти, взаємодії (особистісної і групової) та підготовки до здійснення майбутньої професійної діяльності. Інакше кажучи, це – процес входження в ціннісно-сміслову поле іншого соціокультурного середовища через навчання нерідній мові, вивчення нової культури, культуротворчу діяльність [4; 179].

Наразі є необхідним теоретичне осмислення специфіки управління навчальними і адаптаційними процесами в подібних умовах, як і вироблення ефективних методів педагогічної взаємодії. Як показують результати опитувань серед студентів, проблема готовності до навчання в багатоетнічній групі дійсно актуальна. Іноземні студенти в цілому позитивно налаштовані на навчання в багатокультурному середовищі. Які ж труднощі виникають в роботі з багатоетнічною навчальною групою?

По-перше, це – мовні труднощі. У студентів із різних країн виникають різні труднощі в освоєнні фонетичної системи української мови. Викладач, як мінімум, повинен мати уявлення про особливості того чи іншого національного контингенту. Залежно від складу групи можна використовувати національно орієнтовані вступні фонетичні курси, що враховують труднощі вимови певних звуків. Крім того, необхідно враховувати фонетичні прояви проблем міжкультурної комунікації: неблагозвучні для сприйняття іноземними студентами поєднання в українській мові, неблагозвучні поєднання в рідних мовах учнів, вживання яких слід уникати в українському мовному середовищі. Граматична система української мови так само вимагає пильної уваги: носії різних мовних систем стикаються з різними проблемами при вивченні граматичних категорій української мови. Є ряд категорій, наприклад, вид дієслова або дієслова руху, які важкі для всіх студентів, і викладачеві слід враховувати випадки інтерференції в мові представників різних національностей. Наприклад, для китайських студентів буде складним засвоєння категорій роду, числа,

відмінка в іменників, а в арабських студентів ці ж категорії не викликають труднощі в осмисленні, необхідне лише тренування конкретних лексико-граматичних одиниць. Під час аудиторних занять бажано залучати зіставлення мовних явищ в рідних мовах студентів, що дозволить як розширити лінгвістичні знання студентів, так і формувати толерантне ставлення до інших мов і культур, позитивне сприйняття один одного [3; 112].

По-друге, під час роботи викладач стикається з труднощами, що пов'язані з культурно-ціннісним аспектом. Особливої уваги з боку викладача потребують питання релігії, конфесійних відмінностей, системи гендерних ролей, інститутів шлюбу та сім'ї, стереотипів вербальної і невербальної комунікативної поведінки в рідних культурах студентів. Наприклад, вивчення однієї з перших мовних тем «Сім'я» може викликати труднощі в роботі з арабськими студентами та студентами з інших мусульманських держав, так як мусульманський етикет не допускає розпитувань про жіночу частину сім'ї. Розуміння етнокультурних особливостей студентів повинно впливати на відбір змісту навчального матеріалу для занять, форми завдань [7; 253].

По-третє, є труднощі, що пов'язані із сприйняттям навчального процесу, адже у кожного іноземного студента, що приїжджає в Україну, існує стереотип навчального процесу, структури взаємин між викладачем і студентом, між членами колективу, звичка до певного педагогічного стилю. Особливо яскраво це виявляється на початковому етапі навчання українській мові. Так, у випадку з багатоетнічною групою може відбуватися зіткнення національних дидактичних систем, часом малосумісних. І тут особливо важлива роль викладача як організатора. Його завдання - об'єднати, уникнути конфліктних ситуацій, адаптувати іноземних студентів до української освітньої системи. Сюди ж відноситься і розуміння студентами ролі викладача в навчальному процесі. Як відомо, в різних культурних традиціях по-різному сприймається роль викладача в навчальному процесі. Особливо

яскраво проявляються ці відмінності в східних і західних культурах. В арабських країнах і в Китаї, В'єтнамі традиційно вкрай шанобливе ставлення до вчителя, суворе дотримання дистанції між вчителем і учнем, і учнів із Західної Європи, - де вчитель є скоріше партнером, який керує навчальним процесом, але ніяк не абсолютним авторитетом [9; 272].

По-четверте, є труднощі, пов'язані з міжособистісним спілкуванням усередині колективу, і це завжди є потенційним джерелом конфлікту. У той же час взаєморозуміння і доброзичливі відносини між студентами групи сприяють її ефективній діяльності. В ситуації з багатоетнічною групою в міжкультурну комунікацію вступають не тільки викладач із студентом, але й студент із студентом. Якщо під час роботи з одномовною групою, ми спостерігаємо зіткнення двох культурних систем, двох образів світу, двох мовних особистостей – викладача і студента, то в інтернаціональному колективі студенти є носіями різних мовних, культурних традицій, психолінгвістичних, етнопсихологічних особливостей [8; 269]. І всі вони вступають у взаємодію між собою і з системою мови, що вивчається. У цьому випадку необхідно відзначити двояку роль української мови, яка не лише є предметом вивчення, але й в ситуації міжкультурної комунікації всередині багатоетнічної групи відіграє роль інструменту консолідації, формування навчального колективу.

Література:

1. Бей Л.Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів / Л.Б. Бей, О.М. Тростинська // Вісник Харківського Національного університету ім В.Н. Каразіна № 12. –2008.- С. 42–49.
2. Лещенко Т.О. Використання комунікативного підходу до засвоєння стоматологічної термінології на занятті з української мови як іноземної / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 125–128.
3. Лещенко Т.О. Особливості мовної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів України / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко // Європейський вибір - невід'ємна складова розвитку вищої медичної освіти України : матеріали навч.-метод. конф. – Полтава, 2013. – С. 111–112.
4. Лещенко Т.О. Пізнання України як спосіб соціалізації іноземних студентів / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи : матеріали Всеукр. дист. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Харків, 2014. – С. 179–180.

5. Лещенко Т.О. Соціально-культурна адаптація іноземних студентів англomовної форми навчання у процесі навчання української мови як іноземної на початковому етапі / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів : тези доп. міжнар. наук.-практ. семінару. – Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. – С. 140–143.
6. Лещенко Т.О. Українська мова як інструмент професійної адаптації студентів-іноземних громадян в Україні / Т.О. Лещенко, В.Г. Юфименко // Актуальні питання медичної (фармацевтичної) освіти іноземних громадян: проблеми та перспективи : збірник статей навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 22 листопада 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 54–56.
7. Лещенко Т.О. Формування лінгвокраїнознавчої компетенції іноземних студентів медичних ВНЗ засобом української пісні / Т.О. Лещенко, І.В. Самойленко, В.Г. Юфименко // Творчість Раїси Кириченко в культурному просторі України на покордонні ХХ-ХХІ століть: до 70-ліття від дня народження Берегині української пісні : зб. наук. праць. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – С. 253–263.
8. Юфименко В.Г. Медична блогодидактика та медіаосвітні технології як новітні чинники розвитку професійної компетентності фахівця / В.Г. Юфименко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.- наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.) – Полтава, 2020. – С. 269–272.
9. Юфименко В.Г. Соціальні мережі як ефективне середовище комунікації в мовній підготовці іноземних студентів / В.Г. Юфименко // Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика : матеріали Всеукр. навч.- наук. конф. з міжнар. участю (м. Полтава, 19 березня 2020 р.) – Полтава, 2020. – С. 272–275.

Гра як засіб формування комунікативної компетенції на заняттях з української мови як іноземної

Лисенко І.О.

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

м. Харків, Україна

e-mail: il7896285@gmail.com

Сьогодні освітня робота з іноземними студентами у вищих навчальних закладах спрямована на забезпечення умов, які надають їм широкі можливості для формування соціально-активної особистості. З огляду на такий підхід особливої значимості набуває проблема успішної комунікації студентів у соціумі.

На сьогодні у педагогіці вважається, що формування комунікативної компетенції засобами гри сприяє розвитку особистості, успішній адаптації у соціумі, активізації мислення й поведінки студента, високому ступеню задіяності у навчальному процесі, самостійності у прийнятті рішення.